

نشریه علمی تخصصی انجمن
علمی دانشجویی فقه و
مبانی حقوق اسلامی

میزان

شماره بیست و یکم ، ویژه نامه بهار ۱۴۰۰
قیمت ۲۰۰۰ تومان

ویژه نامه انجمن علمی در دوران آموزش مجازی

دانشگاه الزهراء
Alzahra University

إِنَّمَا الْعِلْمُ بِالنَّاصِيحَاتِ
يَا أَيُّهَا الْعَجَلُونَ
إِنَّمَا الْعِلْمُ بِالنَّاصِيحَاتِ

۳ سرمقاله

۴ خلاصه برنامه‌های انجمن در دوران آموزش مجازی

۸ گزارشی از «همایش بین‌المللی بحران کرونا و تبعات آن در خشونت و طلاق»
با سخنرانی دکتر لیلا ثمنی

۱۲ گزارشی از «همایش بین‌المللی بحران کرونا و تبعات آن در خشونت و طلاق»
با سخنرانی دکتر زهرا سادات میرهاشمی

۱۶ اینفوگرافیک با موضوع «خانواده محوری در ایران»

میزان

شماره ۲۱

صاحب امتیاز: انجمن علمی فقه و مبانی حقوق اسلامی

زیر نظر امور فرهنگی دانشگاه الزهرا (س)

استاد راهنما: دکتر زهرا سادات میرهاشمی

کارشناس نشریات: سرکار خانم زهرا وزیری

مدیر مسئول: آمنه چپری‌ها

سردبیر: زینب توسلی

هیأت تحریریه: زینب توسلی، زهرا اطهر،

طاهره جعفریان، آمنه چپری‌ها

طراح و صفحه‌آرا: منیژه ضرابی

ویراستار: آمنه چپری‌ها

چاپ: دامون

mizan.magazine17@gmail.com

@mizan.magazine

مقاله

با سلام و عرض ادب خدمت خوانندگان عزیز؛ در سالی که گذشت، با شیوع ویروس کرونا و شروع فعالیت‌های مجازی تمام مرکز علمی و دانشگاه‌ها، انجمن علمی فقه و مبانی حقوق اسلامی نیز تلاش کرد، برنامه‌ها و کارگاه‌های خود را از طریق پلتفرم‌های موجود، برگزار نماید. در این شماره از نشریه که با همکاری دبیر محترم و اعضای فعال انجمن گروه منتشر شده است، قصد داریم مروری بر فعالیت‌های یکسال اخیر انجمن فقه و مبانی حقوق اسلامی داشته باشیم.

اولین موضوعی که به صورت جنجال برانگیز در سطح کشور مطرح بود، مسئله‌ی ممنوعیت زیارت در دوران کرونا بود. انجمن گروه به منظور روشن ساختن هدف اصلی زیارت و رفع شبهات موجود، اقدام به برگزاری وبینار با سخنرانی دکتر زهرا سادات میرهاشمی عضو هیئت علمی دانشگاه الزهرا (س) نمود.

پس از آن، وبیناری با موضوع «حمایت قانون از زنان شاغل» با همراهی سرکار خانم دکتر زهرا آل اسحاق و سخنرانی سرکار خانم دکتر فاطمه ابراهیمی برگزار شد و به بررسی یکی از مهم‌ترین مسائل مربوط به حوزه زنان، یعنی؛ مسئله‌ی اشتغال زنان، حمایت قانون از آن‌ها در دوران کرونا، میزان پرداختی مزد به زنان و حق مرخصی در ایام بارداری و شیردهی پرداخته شد. با شروع سال تحصیلی جدید، وبینارهایی تحت عنوان «آیین استقبال از نو دانشجویان مقاطع کارشناسی و کارشناسی‌ارشد» به صورت جداگانه، ترتیب داده شد تا دانشجویان جدید ورود با دانشگاه، دانشکده، گروه فقه، چارت بندی دروس و سایر مسائل مربوط به رشته‌ی پذیرفته‌شده آشنا شده و آگاهی لازم را کسب نمایند. همچنین با نزدیک شدن به شروع ثبت‌نام و برگزاری آزمون‌های حقوقی، وبیناری با موضوع «آشنایی با آزمون وکالت و مشاغل حقوقی» در پلتفرم آموزش مجازی برگزار شد تا دانشجویان از آینده شغلی رشته خود آگاهی لازم را کسب کنند.

یکی از چالش‌های بزرگی که تمامی کشورها در دوران فراگیری ویروس کرونا، با آن روبرو شدند، مسئله‌ی افزایش خشونت‌های خانگی و روند رشد طلاق در سطح جوامع بود. به منظور شناخت مسائل مشترک در حوزه زن و خانواده میان ایران و کشورهای عربی و همچنین تعامل سازنده و استفاده بهینه از تجربیات یکدیگر در رویارویی با بحران‌ها، دانشگاه الزهرا (س) با همکاری سازمان فرهنگ و ارتباطات اسلامی همایش بین‌المللی را با عنوان «بحران کرونا و تبعات آن در خشونت و طلاق» ترتیب دادند. با همت اعضای فعال انجمن، گزارشی از سخنرانی سرکار خانم دکتر لیلا ثمنی و سرکار خانم دکتر زهرا سادات میرهاشمی تهیه شد، و در آن موضوعات سخنرانی اساتید محترم، یعنی؛ «حق طلاق زوج و زوجه در قانون ایران» و «اثر سوء استفاده از حقوق غیرمالی زوجین بر خانواده» به صورت مبسوط توضیح داده شد.

آمنه چرچ‌ها

کارشنای ارشد فقه و مبانی حقوق اسلامی

خلاصه بر نامه‌های انجمن در دوران آموزش مجازی

زینب تولی
کارشناس فقه و مبانی حقوق اسلامی

در حقیقت زائر با زیارت اولیای خداوند به مزور حقیقی یعنی خداوند متوجه شده و راه انس و نزدیکی با خداوند برای او هموار می‌شود. محدث جلیل القدر شیخ صدوق (رحمه الله) این گونه روایت می‌کند: «زیارة الله زیارة انبیائه و حجة صلوات الله علیهم من زارهم فقد زار الله عزوجل» این مهم صرفاً در زیاراتی که فقط با جسم باشد، محقق نمی‌شود و قطعاً با توجه به ساحت معصومین و عزم بر اطاعت از آن‌ها از هر کجای عالم که باشیم می‌توانیم به این مهم دست یابیم.

اهم اهداف زیارت و دستیابی به آن از راه دور چگونه محقق می‌شود؟

الف) تقرب به ذات اقدس الهی و عدول و اعراض از دیگران

ب) امام شناسی: رسیدن به کنه و معرفت امام با زیارت عمیق و یا تدبر از دور هم قابل حصول است.

ج) ابراز محبت: این مهم نیز با زیارت از بعید قابل دستیابی است.

د) استحکام اعتقادات: این موارد در زیارت از بعید دست یافتنی است.

انجمن علمی دانشجویی فقه و مبانی حقوق اسلامی به ارائه گزارشی در راستای فعالیت‌های صورت گرفته در دوران آموزش مجازی می‌پردازد.

۱- ویناری با موضوع «دستیابی به اهداف و کارکردهای زیارت در ممنوعیت‌های دوران کرونا»

این وینار که با سخنرانی سرکار خانم دکتر زهرا سادات میرهاشمی، عضو هیئت علمی دانشگاه الزهرا (س) صورت گرفت شامل مباحث ذیل بود:

سوال اصلی آن عبارت بود از: «مراد از هدف بودن در زیارت و تقرب به سوی حضرت حق چیست؟»

که در توضیح آن سرکار خانم دکتر زهرا سادات میرهاشمی فرمودند: «یعنی در مسیر خدا قرار گرفتن، یعنی تخلیق به اخلاق الهی و تحصیل کمالات ربوبی است. «تخلقوا بالخلق الله» مزور حقیقی خداوند متعال است. هدف زیارت زنده شدن فضایل و خصلت‌های بالای مزور در زائر و دوری جستن و برائت از بدی‌ها و بدها است.

واجب است: «لاتقتتوا بایدیکم الی التهلکه»
۲- ضرر رساندن به دیگران هم نهی شده
است و طبق قاعده «لاضرر و لا ضرار فی الاسلام»
حرام است.

پس اگر از حالت عادی و محملات عادی ضرر
خارج شده و به حد خوف عقلایی رسیده که
با انجام عملی که در اینجا زیارت است یا به
خودمان ضرر می‌زنیم یا به دیگران، باید به
نکات زیر توجه کنیم:

(الف) در صورت عدم امکان زیارت جسمی باید
توجه کرد که دستیابی به آثار و اهداف جسمی
منحصر در زیارت جسمی نیست.

(ب) روایات متعددی زیارت از راه دور را تایید
می‌کنند.

(ج) پاسداشت و تعظیم شعائر و با ابراز محبت
و مودت حتی برحسب زمان و مکان مصادیق
متعددی دارد و به شکل‌های متعددی امکان بروز
دارد. روش‌های تعظیم شعائر غیر انحصاری است.
پس از آنجا که اهداف و کارکردهای مهم زیارت
از راه دور هم قابل دستیابی است، قطعاً در مقابل
حظ نفس خود با دیگری اهم تلقی نخواهد شد
و حکم الزامی آن برداشته می‌شود.

۲- برنامه‌ی آنلاین وینار «حمایت قانون از زنان شاغل»

این وینار با همراهی سرکار خانم دکتر زهرا
آل اسحاق شروع شد و توضیحاتی کلی درباره‌ی
جایگاه زن در قوانین جمهوری اسلامی ایران،
قانون اساسی و عدالت بین زن و مرد داده شد.
در ادامه سرکار خانم دکتر فاطمه ابراهیمی
درباره‌ی لزوم ایجاد تعادل میان کار و خانواده،
دغدغه‌ی این روزهای خانم‌های شاغل با تعطیلی
مراکز نگهداری کودکان و تدابیر و مسئولیت‌های
خانگی و مشاغل صحبت کردند.

همچنین به بررسی سازگاری اشتغال و مسئولیت
خانوادگی در عرصه‌ی بین‌المللی پرداختند.
همچنین خانم سرکار خانم دکتر فاطمه
رحمتی شروع به بررسی سه مورد:

حکم فقهی زیارت در شرایط وجود خطر چیست؟

در باب زیارت معصومین در روایات بخصوص
برای زیارت ابا عبدالله (ع) در ایام مختلف آثار
منحصر به فردی منتشر شده و در ترک این
عمل نیز عواقب و مجازات بسیاری آمده است.
تا جایی که اگر تنها در ظاهر روایات و الفاظ
بسنده می‌شد وجوب زیارت از ایشان برمی‌آمد
اما هیچ فقیهی حکم به وجوب نداده بلکه نهایتاً
استحباب تأکیدی دارد. غیر از دلیل روایی آثار
فراوان و مهم زیارت و جایگاه ویژه و مصداق شعائر
الله بودن معصومین (ع) و وجوب تعظیم شعائر این
حکم را معاضدت می‌کنند.

قاعده اهم ومهم در تزاحم

شکی نیست که قطعاً در دوران امر بین واجب و
مستحب حکم عقل جلب واجب را ترجیح می‌دهد
و حکم اصولی هم در میان علما همین است.
در دوران میان حفظ نفس خودمان و رفتن
به زیارت، حتی اگر زیارت را امر واجب بدانیم،
بحث چنین می‌شود:

۱- حفظ نفس خودمان براساس آیه قرآن

علمیشان و همچنین؛ معرفی اختصاصی دانشکده الهیات، گروه‌بندی آن و معرفی اعضای گروه فقه و مبانی حقوق اسلامی پرداختند.

پس از آن چارت‌بندی دروس و تغییرات دروس طی سال‌های گذشته را توضیح دادند و پیشنهادات خود را اعلام کردند. سپس به محدودیت ارائه‌ی دروس در هر ترم اشاره نمودند و راجع به تفاوت‌های دانشگاه‌ها با همدیگر توضیحاتی ارائه دادند. پس از آن راه‌های ارتباطی با دانشگاه و آموزش را معرفی کردند.

و پس از تبیین جایگاه رشته‌ی فقه و حقوق و تاثیرات مثبت فقه در کنار حقوق، به پرسش‌های دانشجویان نیز پاسخ دادند. ایشان پس از معرفی خانم‌ها؛ زهرا فرهادی و سپیده رضانی و آرزوی موفقیت برای دانشجویان به صحبت‌های خود پایان دادند.

انجمن علمی دانشجویی فقه و مبانی حقوق اسلامی
با همکاری گروه فقه و مبانی حقوق دانشگاه الزهراء (س) برگزار می‌کند:

آیین استقبال از نودانشجویان کارشناسی ارشد فقه و مبانی حقوق اسلامی

با حضور
معاون تحصیلات تکمیلی دانشکده سرکار خانم دکتر نوازیانی

اعضای محترم هیات علمی گروه:

مدير محترم گروه فقه و مبانی حقوق اسلامی دکتر زهرا سادات میرهانی
جناب آقای دکتر جواد سرخوش

کارشناس آموزش دانشکده
سرکار خانم زقیه صبحی

جه الاسلام و المسلمین جناب آقای دکتر علی
سرکار خانم دکتر حاجیعلی
سرکار خانم دکتر آل اسحاق

چهارشنبه، ۲۵ آذر ۹۹
ساعت ۱۵ الی ۱۷

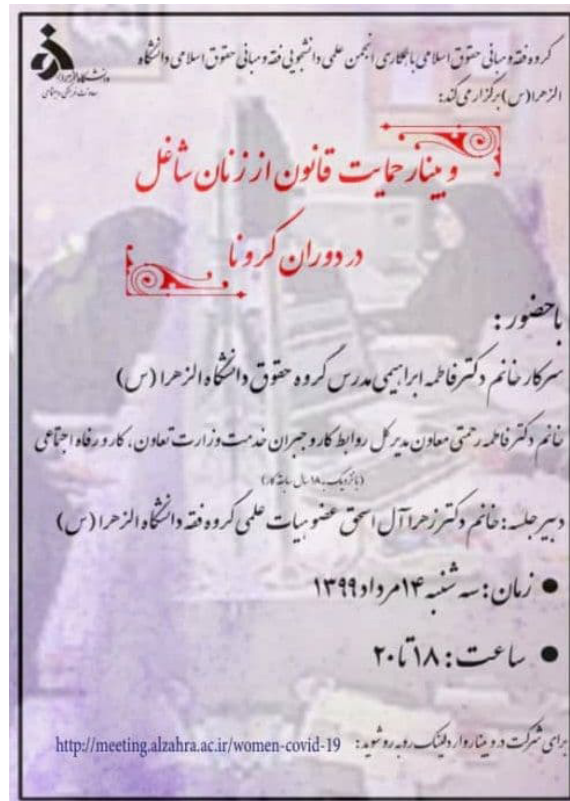
لینک شرکت در وبینار: <https://www.skyroom.online/ch/alzahrafarhangi/fiqh--meeting>

@AU_JISA

خانم فرهادی ابتدا با سلام و احترام و تبریک سال جدید به دانشجویان و اساتید محترم کلام خود را آغاز کردند.

ایشان در مورد تجربیات خود از ورود به دانشگاه الزهرا (س) و فضای دانشگاه و کسب علم از اساتید محترم و ویژگی‌های رشته‌ی تحصیلی خود صحبت کردند، و تاثیرات فقه در مسئله‌ی حقوق را به صورت گسترده بیان کردند و پیشنهادات خود را نیز در مورد انجمن علمی و خوانش‌ها و

۱. حمایت‌های کلی از زنان شاغل
۲. حمایت‌های کلی از شاغلین (مرد / زن)
۳. حمایت‌های کلی از شاغلین زن در ایام کرونا کردند.

ایشان با توضیحات کامل درباره‌ی مفهوم کارگر و مباحث مربوط به تبعیض در پرداخت مزد به زنان و استفاده از حق مرخصی در ایام بارداری و شیردهی ادامه دادند.

همچنین در انتها درباره‌ی حمایت‌های کلی قوانین و مقررات از شاغلین (مرد / زن) در ایام کرونا و مباحث مربوط به کارگران مبتلا به کرونا و مسائل دورکاری و اولیت زنان دارای کودک و عملی شدن این حمایت‌ها در بخش خصوصی یا دولتی و نیمه‌دولتی توضیح دادند.

۳- آیین استقبال از نودانشجویان مقطع کارشناسی رشته فقه و مبانی حقوق اسلامی
سرکار خانم دکتر زهرا سادات میرهاشمی در ابتدا صحبت خود را با معرفی دانشگاه از لحاظ علمی و موقعیتی و رنکینگ بین‌المللی آن، آغاز کردند و سپس به معرفی خود و سابقه کاری و

گروه‌های فعالیتی علمی و نشریات بیان کردند. سپس در مورد تفاوت‌های بین رشته‌های حقوق و مبانی حقوق توضیح دادند و در ادامه به معرفی منابع حقوقی پرداختند. پس از آن پیشنهادات خود را در رابطه با نحوه‌ی شروع خواندن دروس برای آزمون‌های حقوقی ارائه دادند. و در انتها با آرزوی موفقیت برای دانشجویان جدیدالورود به صحبت‌های خود پایان دادند.

آشنایی با آزمون وکالت و مشاغل حقوقی

سرکار خانم دکتر سحر کرباسی (دانش آموخته دانشگاه الزهرا در رشته فقه و مبانی حقوق اسلامی) که به عنوان وکیل پایه یک دادگستری، مشاور حقوقی، طراح سوال آزمون‌های آزمایشی وکالت و مجری برگزاری کلاس‌های آمادگی آزمون وکالت در حوزه و دانشگاه فعالیت دارند، در ابتدا درباره‌ی تفاوت بازار کار و دروس رشته‌های حقوق و فقه و مبانی حقوق شفاف‌سازی کردند. پس از آن درباره‌ی آزمون وکالت که یکی از مهم‌ترین آزمون‌ها بین دانشجویان حقوق و فقه و مبانی حقوق اسلامی می‌باشد توضیح دادند و به معرفی آزمون کانون وکلا و مرکز وکلا پرداختند. معرفی منابع آزمون وکالت کانون وکلا: حقوق مدنی، آیین دادرسی مدنی، حقوق تجارت، حقوق جزا، آیین دادرسی کیفری و اصول فقه معرفی منابع آزمون وکالت مرکز وکلا: علاوه بر پنج درس اصلی، به جز درس اصول، شامل درس فقه و حقوق ثبت است.

سپس توضیح دادند که بعد از قبولی در آزمون وکالت یک دوره کارآموزی نزد وکیل سرپرست‌ها داریم که در طی مدت کارآموزی امکان اشتغال به شغل وکالت هم با محدودیت‌های مشخص شده وجود دارد. در ادامه به توضیح در مورد وکالت پایه یک و پایه دو پرداختند. و فرمودند: «در عمل این دو هیچ تفاوتی نخواهند داشت.» پس از آن در مورد زمان گرفتن پروانه‌ی وکالت در مرکز وکلا و کانون وکلا توضیح دادند. که به شکل زیر است:

در مرکز وکلا بعد از قبول آزمون تستی وارد پروسه‌ی مصاحبه می‌شوند. اما در کانون وکلا بعد از آزمون تستی و کسب رتبه پذیرفته می‌شوند و نیازی به مصاحبه و نمره‌ی شفاهی نیست.

دکتر کرباسی در ادامه به بیان توضیحاتی درباره‌ی شرایط آزمون وکالت در مرکز و کانون وکلا و بررسی قوانین و زیرمجموعه‌های قوانین مادر و ذکر عناوین آن‌ها پرداختند. پس از آن به معرفی کتاب‌ها و روش‌های قانون خوانی و نحوه‌ی خوانش کتاب‌ها و تفاوت در فهم آن‌ها در هر مقطع و اهمیت آن‌ها پرداختند. در انتها نیز کارنامه‌ای از آزمون وکالت را به نمایش گذاشتند تا دانشجویان با درصدهای محتمل قبولی نیز آشنا شوند.

به منظور شناخت مسائل مشترک در حوزه زن و خانواده میان ایران و کشورهای عربی
و همچنین تعامل سازنده و استفاده بهینه از تجربیات یکدیگر در حل مشکلات
ورویانه با بحران ها ، دانشگاه الزهرا (س) با حضور استادان ایران
و کشورهای عربی همایش بین المللی * بحران کرونا و تبعات آن
در خشونت خانگی و طلاق * در سه پنل مجزا و متوالی
برگزار می کند:

همایش بین المللی کرونا و تبعات آن در خشونت و طلاق

۱- کوید ۱۹ ، خشونت خانگی (۱۷ مرداد ۱۳۹۹) ✓

۲- خشونت خانگی در اسناد بین المللی و قوانین ملی (۲۴ مرداد) ✓

۳- طلاق در قوانین ملی و بشری (یکم شهریور)

حجت الاسلام والمسلمین دکتر خان یکی - نماینده رهبر معظم انقلاب در دانشگاه الزهرا (س)
دبیرگاه پیامبر اکرم (ص) - پیرامون مسأله خشونت و طلاق

دکتر صفاء قدور - سوریه

ظاهرة الطلاق في التشريع السوري وعلاقتها بالحرب العدوانية الثالثة على سوريا
طلاق در قوانین سوریه با توجه به شرایط جنگ علیه این کشور

وکیل رنا دیب - سوریه

ظاهرة الطلاق في قانون الأحوال الشخصية السورية ما لها وما عليها
بررسی ابعاد مثبت و منفی " طلاق " در قانون احوال شخصیه سوریه

دکتر نزهة صالح - لبنان

الطلاق في لبنان بين التشريع المدني والديني
طلاق در لبنان بین شریعت و قانون

دکتر هدی سلمان - عراق

الطلاق التصفي للمرأة العراقية
طلاق ظالمانه علیه زنان در عراق

دکتر حذامی محبوب - تونس

قضايا المرأة في قانون الأحوال الشخصية التونسية (نظرة عابرة للطلاق)
مسائل زنان در قانون احوال شخصیه تونس (نگاهی گذرا به طلاق)

دکتر الهام شریعتی - دانشکده الزهراء ، اسلام السعدی - البراءة ، فائزة صغدر زاده - ایران

"الحكمة" وأياتها في حل الخلاف بين الزوجين (القانون العراقي والاذناني نموذجاً)
حکمت و نهاد داوری در حل تعارض بین زوجین (مطالعه تطبیقی در حقوق ایران و عراق)

دکتر لیلا نسی - دانشگاه الزهرا

مقایسه حق طلاق زوج و حق طلاق زوجه در قانون ایران

دکتر زهرا سادات میر هاشمی - دانشگاه الزهرا

اثر سوء استفاده از حقوق غیر مالی زوجین بر خانواده

مباحث و سخنرمان پنل سوم:

زمان برگزاری: شنبه اول شهریور ۱۳۹۹ ساعت ۱۷:۳۰

جهت شرکت در پنل سوم، از این لینک استفاده کنید:

<https://www.skyroom.online/ch/alzahrafarhangi/women>

گزارشی از «همایش بین‌المللی بحران کرونا و تبعات آن در خشونت و طلاق» با سخنرانی دکتر لیلا ثمنی عضو هیئت علمی دانشگاه الزهرا (س) با موضوع «مقایسه حق طلاق زوج و حق طلاق زوجه در قانون ایران»

طاهره حفریان
کارشناس ارشد حقوق و سبانی حقوق اسلامی

مقدمه

افراد دلالت و اصالت روایات را نپذیرفتند؛ اما این بحث که حق طلاق با مرد است در فقه همه‌ی مذاهب به صورت اتفاقی پذیرفته شده است. البته در فقه امامیه روایات دیگر وجود دارند که این امر را تعریف می‌کنند. دلالت آیات قرآنی در خصوص بحث طلاق به صورت خطاب به مرد می‌باشد و گویای این است که این حق، حق مرد است.

با توجه به این که قانون مدنی ایران براساس فقه امامیه نوشته شده است، حق طلاق از طرف مرد است، بر طبق اصل چهارم قانون اساسی باید کلیه قوانین براساس موازین اسلامی باشد و اصل بر این است که زن و مرد مساوی باشند؛ چه مباحث و مطالبی مطرح می‌شود؟

برخی می‌گویند که اگر حق طلاق با مرد باشد، آن‌ها سوء استفاده می‌کنند و در واقع باعث آزار و اذیت و ضرر به زنان می‌شود، لذا قوانین ایران در خصوص بحث حق طلاق و نحوه‌ی آن دستخوش تغییر بوده است و در سال‌های مختلف قوانین طلاق در ایران مورد بازبینی قرار گرفته و در برخی موارد حق زنان برای رجوع به دادگاه و تقاضای طلاق به رسمیت شناخته شده است. برای مرد هم که در سابق حق طلاق بدون هیچ قید و بندی وجود داشت و مطلق بود، هم شرایطی مقرر شد که مرد با مراجعه به دادگاه تقاضای طلاق کند و همسرش را طلاق دهد و زن هم می‌تواند با وجود شرایط مقرر مثل شرط ضمن عقد و وکالت در طلاق یا مسائل و مشکلات از طرف مرد مثل عدم پرداخت نفقه یا ایجاد عسر و حرج برای زن، به دادگاه مراجعه کند و تقاضای طلاق کند.

در خصوص این که اصلاحاتی در قوانین

مبحث حق طلاق مرد و زن را در قانون ایران بررسی گذاشتیم و می‌خواهیم نکات و پیچیدگی‌ها در مورد حق طلاق در ایران را با جهان عرب به مشارکت بگذاریم و مباحثه و مناظره‌ای صورت بگیرد تا با نقاط ضعف و قدرت همدیگر آشنا شویم و اگر پیشنهادی داریم برای همدیگر بیان نماییم.

چه چیزهایی از منظر دین می‌تواند علل طلاق باشد؟

احکام دین شریعت اسلام در خصوص حفظ مصالح و مفساد بندگان است و خداوند دستوراتش را به انسان‌ها ابلاغ کرده تا سعادت بشر را تضمین کرده باشد. یکی از احکامی که در خصوص زندگی بشریت از جانب خداوند ابلاغ شده، بحث طلاق و نکاح است و این که روابط میان دو غیر هم جنس به نحو ازدواج باید صورت بگیرد و ازدواج قوانین خاص خودش را دارد و جداشدن آن دو نیز باید براساس طلاق باشد. در فقه به عنوان انحلال نکاح از آن یاد می‌شود و ازدواج با استقاله و اقاله قابل منحل شدن نیست. لذا گفته می‌شود:

انحلال نکاح به واسطه طلاق است، یا به واسطه فسخ است به جهت عیوبی که مشخص می‌شود یا به واسطه‌ی انفساخ است مثل مرگ؛ یا انفساخ حکمی مثل ارتداد.

دلیل مذاهب بر دانستن حق طلاق برای مرد چیست؟

در فقه شافعی، حنبلی، مالکی، حنیفه و امامیه طلاق را حق مرد می‌دانند و بیشتر به روایات از پیامبر استناد می‌کنند: «الطلاق بید من بیده الساق»؛ اگرچه به لحاظ سندی و دلالتی این روایت مورد بحث و بررسی قرار گرفته است و خیلی از

ایران صورت گرفته، آیا تأمین کننده حق تساوی و حق طلاق زن است و آیا در واقع محدوده‌ای برای حق طلاق مرد گذاشته شده است؟

در این خصوص نظرات مختلف است؛ برخی می‌گویند با توجه به قانون ۱۱۳۲ مدنی و شروط و حقوقی که برای زن گذاشته شده، بحث حق طلاق زن و مرد مساوی شده است.

اما برخی معتقدند خیر؛ حتی با وجود این قانون و اصلاحات در سال ۸۱ باز هم تفاوت فاحشی وجود دارد و حق طلاق همچنان با مرد است و مرد هیچ محدودیتی در اجرای طلاق ندارد و هر وقت بخواهد می‌تواند زنش را طلاق دهد و این ممکن است منجر به ورود ضربه به زوجه شود و معتقدند با توجه به این که حق طلاق مرد مطلق است و می‌تواند هر وقت بخواهد زن را طلاق دهد؛ از این حیث زن‌ها دچار عسر و حرج و مشکلات عدیده می‌شوند. ضمن این که مرد می‌تواند از این حق طلاق خودش سوء استفاده کند و حتی زن حاضر شود مهریه‌اش را ببخشد یا هزینه‌ای بدهد که مرد راضی به طلاق بشود، ولی مرد راضی نشود و بتواند از این حیث زن را اذیت کند.

رویه قضایی ایران در بحث طلاق به چه صورت می‌باشد؟

رویه قضایی ایران در بحث طلاق به این صورت است که اگر کسی بخواهد زنش را طلاق دهد باید به دادگاه رجوع کند و درخواست طلاق دهد و دادگاه آن را به داوری ارجاع می‌دهد و سعی می‌کند صلح و سازش برقرار کند و اگر موفق نشد بعد از تعیین حقوق مالی زوجه و تعیین تکلیف آن از حیث (نفقة، مهریه، اجرت المثل کارهای انجام داده، جهیزیه و تعیین تکلیف بچه، الزام زوج به پرداخت نصف مال بلاعوض به زن) درمورد طلاق گفت‌وگو داشته؛ گواهی عدم سازش را صادر می‌کنند و اجازه به مرد می‌دهند که زن را طلاق دهد.

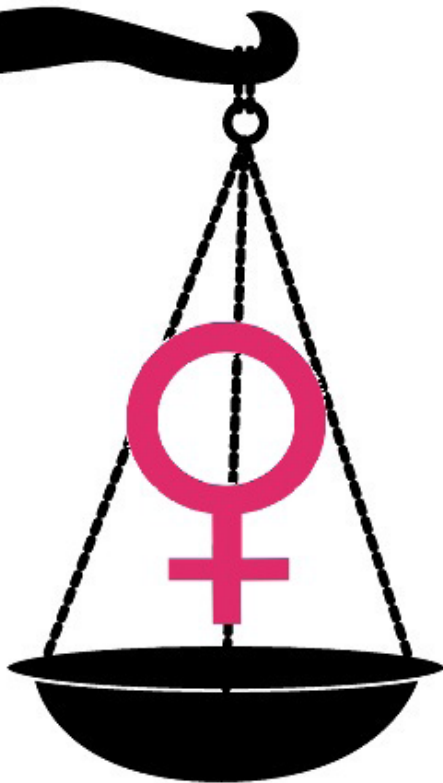
قانون گذاران ایران معتقدند با این موانعی که گذاشتند و این که مرد موظف است نصف دارایی را بلاعوض در اختیار زن بگذارد، مهریه را بدهد و یا جهیزیه را برگرداند و یا حتی اجرت المثل کارهای

انجام شده را به زن بدهد؛ این‌ها مانع اقدام مرد در طلاق دادن راحت و یکباره و ظالمانه از خانه بیرون کردن او می‌شود. اما در عمل آنچه در رویه قضایی دیده می‌شود این طور است که متأسفانه زن توسط شوهر در وضعیتی قرار داده می‌شود که راضی شده تمام حقوق مالی را ببخشد تا این که فقط جدا شود و مرد به طلاق او راضی شود.

اگر زن در رویه قضایی ایران دادخواست طلاق داشته باشد باید چه کارهایی انجام دهد؟

اگر زن در رویه قضایی ایران دادخواست طلاق داشته باشد؛ باید به یکی از شروط ضمن عقد استناد کند یا باید در عسر و حرج واقع شده باشد یا اثبات کند مرد نفقه نمی‌دهد و یا ندارد که بدهد.

البته اثبات این‌ها سخت است ولی غیر ممکن نیست و معمولاً به این سمت سوق داده می‌شوند که زن و مرد با هم توافق می‌کنند و طلاق را توافقی انجام می‌دهند؛ به هر حال آنچه در رویه قضایی ایران است، به این صورت می‌باشد که زن اگر می‌خواهد طلاق بگیرد لازم است از حقوقش بگذرد و این نوع طلاق شبیه طلاق خلع و مبارات است که در همه

مذاهب قابل قبول است. طلاق رجعی که مرد حق رجوع داشته باشد معمولاً در ایران به دلیل مسائل قبل که ذکر شد، صورت نمی‌گیرد.

اگر مرد درخواست طلاق دهد؛ امکان مخالفت با درخواست او وجود دارد؟

(این مبحث فقط به صورت اشاره‌وار ذکر می‌گردد.) براساس مبانی فقه امامیه اگر مردی درخواست طلاق دهد، امکان دارد که با درخواست او به دلیل «لاضرر و لاضرار فی الاسلام» موافقت نشود. در کشورهای غربی نیز در خصوص بحث حق طلاق زن و حق طلاق مرد محدودیت‌هایی وجود دارد؛ به عنوان مثال در کشور آلمان که مورد بررسی اینجانب قرار گرفت، آن‌ها معتقدند اگر مرد بخواهد زن را طلاق دهد و یا هر دو توافق بر طلاق داشته باشند به راحتی نمی‌توانند از هم جدا شوند؛ اگرچه اصل ازدواج براساس توافق بوده است ولی طلاق به این صورت نیست که بتوانند به صورت توافقی از هم جدا شوند و حکومت خودش را ذی حق می‌داند و مانع می‌شود و یا حتی موانع و شروطی می‌گذارد و حداقل کاری می‌کند که زودتر از یکسال و در برخی شرایط اگر بچه باشد زودتر از

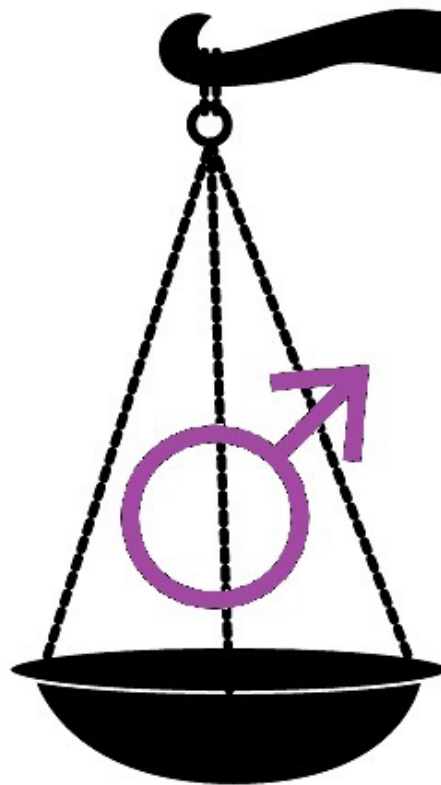
دو سال، حکم طلاق صادر نشود. اجازه جدا زندگی کردن را می‌دهد ولی اجازه طلاق را نمی‌دهد و در واقع جدا شدن زوجین را حق صرف زوج نمی‌داند.

نتیجه‌گیری

آنچه به عنوان نتیجه‌گیری مباحث عرض می‌کنیم و می‌خواهیم که اساتید کشورهای عربی راه حل‌ها و روش‌هایی که در قوانین و رویه قضایی وجود دارد را به ما اعلام کنند؛ این بحث است که درست است تشکیل خانواده براساس اختیار و اراده است و کسی را نمی‌شود به ازدواج اجبار کرد؛ اما به هر حال بعد از این که ازدواج صورت گرفت؛ ضرورت حفظ نظام اجتماعی باعث می‌شود که زوجیت کاملاً به دست افراد سپرده نشود و در واقع موضوع طلاق در بسیاری از کشورها از حیثی جنبه حاکمیتی دارد و مبنای آن بحث حقوق عمومی است؛ بنابراین چه زن و چه مرد نمی‌توانند به راحتی خواهان طلاق باشند و بخواهند که اجرا شود و این قاعده جهانی است. البته با وجود این قاعده جهانی، در ایران حق طلاق در صورت درخواست زوج و یا توافق زوجین بر مبنای آزادی اراده به عنوان مصداقی از حقوق خصوصی قابل اجرا است و به آن نزدیک‌تر است تا حقوق عمومی؛ اما حق طلاق مرد نمی‌تواند مطلق باشد.

مشکل اعمال حق طلاق مرد در موردی است که زن با همه سختی‌ها با مردی که دوستش نداشته و او را نمی‌خواهد، ترجیح می‌دهد زندگی کند و مرد می‌خواهد زن را طلاق دهد، ولی زن می‌خواهد زندگی خود را ادامه دهد، به خاطر این که در طلاق ضرری متحمل می‌شود که خیلی بیشتر از ضرری است که الان در زندگی تحمل می‌کند. بنابراین ترجیح می‌دهد این سختی زندگی با مردی که او را نمی‌خواهد و می‌خواهد او را طلاق دهد را تحمل کند، اما طلاق نگیرد؛ اما مرد می‌خواهد و به اجبار و به هر دلیلی زن را طلاق دهد.

حال سوال این است که آیا می‌شود، درخواست طلاق زوج را رد کرد و با چه دلایل و با چه مبنایی اگر مرد بخواهد زن را طلاق دهد، این حق از او سلب شود، با وجود این که اسلام حق طلاق را به مرد داده است؟

به منظور شناخت مسائل مشترک در حوزه زن و خانواده میان ایران و کشورهای عربی
و همچنین تعامل سازنده و استفاده بهینه از تجربیات یکدیگر در حل مشکلات
وزیرایه با بحران ها ، دانشگاه الزهرا (س) با حضور استادان ایران
و کشورهای عربی همایش بین المللی * بحران کرونا و تبعات آن
در خشونت خانگی و طلاق * در سه پنل مجزا و متوالی
برگزار می کند:

همایش بین المللی کرونا و تبعات آن بحران طلاق و خشونت خانگی

۱- کوید ۱۹ ، خشونت خانگی (۱۷ مرداد ۱۳۹۹) ✓

۲- خشونت خانگی در اسناد بین المللی و قوانین ملی (۲۴ مرداد) ✓

۳- طلاق در قوانین ملی و بشری (یکم شهریور)

حجت الاسلام والمسلمین دکتر خان بیگی - نماینده رهبر معظم انقلاب در دانشگاه الزهرا (س)
دبیرگاه پیامبر اکرم (ص) پیرامون مسأله خشونت و طلاق

دکتر صفاء قدور - سوریه

ظاهرة الطلاق في التشريع السوري وعلاقتها بالحرب العدوانية الثالثة على سوريا
طلاق در قوانین سوریه با توجه به شرایط جنگ علیه این کشور

وکیل رفا دیب - سوریه

ظاهرة الطلاق في قانون الأحوال الشخصية السورية ما لها وما عليها
بررسی ابعاد مثبت و منفی " طلاق " در قانون احوال شخصیه سوریه

دکتر نزیبه صالح - لبنان

الطلاق في لبنان بين التشريع المدني والديني
طلاق در لبنان بین شریعت و قانون

دکتر هدی سلمان - عراق

الطلاق التصليفي للمرأة العراقية
طلاق ظالمانه علیه زنان در عراق

دکتر حذامی محبوب - تونس

فضايا المرأة في قانون الأحوال الشخصية التونسية (نظرة عابرة للطلاق)
مسائل زنان در قانون احوال شخصیه تونس (نگاهی گذرا به طلاق)

دکتر الهام شریعتی - دانشکده اجراء ، اسلام السعدی - امری، فائزۃ صفدر زاده - ایران

"الحکمیة" وآیاتها في حل الخلاف بين الزوجين (القانون العراقي والایراني نموذجاً)
حکیمیت و نهاد داوری در حل تعارض بین زوجین (مطالعه تطبیقی در حقوق ایران و عراق)

دکتر لیلا نسی - دانشگاه الزهرا

مقایسه حق طلاق زوج و حق طلاق زوجه در قانون ایران

دکتر زهرا سادات میر هاشمی - دانشگاه الزهرا

اثر سوء استفاده از حقوق غیر مالی زوجین بر خانواده

باحث و سخنرانان پنل سوم:

زمان برگزاری: شنبه اول شهریور ۱۳۹۹ ساعت ۱۷:۳۰

جهت شرکت در پنل سوم، از این لینک استفاده کنید:

<https://www.skyroom.online/ch/alzahrafarhangi/women>

گزارشی از «همایش بین‌المللی بحران کرونا و تبعات آن در خشونت و طلاق» با سخنرانی دکتر زهرا سادات میرهاشمی عضو هیئت علمی دانشگاه الزهرا (س) با موضوع «اثر سوء استفاده از حقوق غیرمالی زوجین بر خانواده»

زهرا اطهر
کارشناس ارشد حقوق و مسائل حقوق اسلامی

و تعدی و سوء استفاده از آن حقوق منع شده‌اند. برای مثال در آیه ۱۹ سوره نسا و آیه ۶ سوره طلاق می‌بینیم که در مسئله سپردن ریاست خانواده به مرد همانطور که تاکیداتی وجود دارد تحدیداتی نیز وجود دارد و مرد به معاشرت احسن و بر حذر بودن از هرگونه اضرار و تعدی فراخوانده شده است. در مثال دیگری در آیه ۲۲۹ و ۲۳۱ سوره بقره این مسئله را به روشنی می‌بینیم که خداوند در این دو آیه می‌فرماید: «فامساک بمعروف او تسریح باحسن» یعنی همان طور که در خصوص نحوه اجرای حق طلاق توسط مرد آیه توصیه‌هایی دارد به منع سوء استفاده و جلوگیری از اجرای نامناسب حق هم توجه شده است، یعنی؛ با توجه به شرایط موجود میان زوجین توجه شده که ممکن است بعد از طلاق و در ایام عده نگه داشتن زن و در خود حق طلاق یا در حق رجوع به زن تعدی و سوء استفاده‌ای صورت بگیرد و این عموم امکان دارد به قصد اضرار و بدون حسن نیت صورت بگیرد.

لذا به همین دلیل این آیات از این نوع استفاده از حق ممانعت کرده و این را ممنوع شمرده‌اند و می‌فرماید که اگر می‌خواهید از این حق استفاده کنید که همسران را رها کنید و طلاق دهید باید مواظب باشید از این حق سوء استفاده نشود و به معروف اتفاق بیفتد و اگر هم می‌خواهید که همسران را نگه دارید به همین ترتیب باید انجام بدهید. همچنین در مثال دیگری در آیه ۶ سوره طلاق می‌بینیم که در این آیه خداوند متعال هشدار داده تا با خودداری از پرداخت هزینه زندگی و خودداری از تهیه

در عقد نکاح بدون تردید رعایت حقوق در میان اعضای خانواده باعث وضوح بخشی به مرزها و ایجاد تعادل و آرامش در خانواده شده و موجب همبستگی بیشتر میان زوجین در تمام عرصه‌ها خواهد شد.

غرض از این مقاله، بررسی مجموعه سوء رفتارها در خانواده نیست بلکه تنها توجه ما در موردی است که در روابط زوجین حقی غیرمالی برای اعضا یا یکی از آنها مشروعیت یافته باشد اما صاحب حق در چگونگی استفاده از آن حق به درستی عمل نکرده و بر این اساس باید اثرات سوء عمیقی که این امر در خانواده دارد مورد دقت، توجه و بررسی قرار بگیرد. باید این نکته را ذکر کرد که در اینجا مقصود از حق، امتیاز و نفعی است که حقوق هر کشوری در مقام اجرای عدالت از آن حمایت می‌کند و به فرد توان تصرف در موضوع حق و منع دیگران از تجاوز به آن را می‌دهد. همچنین سوء استفاده از حق به تعبیر حقوقدان مصری «دکتر سنهوری» به این معنا است که نفس حق، مشروع است اما جهت استفاده از آن و چگونگی استعمال از آن خارج از اغراض مشروع حقوق می‌باشد.

معیارهای متفاوت و متعددی هم در مورد تعیین سوء استفاده از حق ارائه شده حتی در حقوق معیار، سوء استفاده از حق؛ ایراد ضرر ناهمخوانی با مقاصد شریعت و ناهمخوانی با غایات اجتماعی است. در قرآن کریم همانطور که خداوند متعال حقوقی را مورد تاکید قرار دادند برای زوجین یا یکی از آنها، همان طور هم نسبت به آن حقوق تحدیداتی وجود دارد و از هرگونه اضرار

مکان مناسب زندگی در ایام عده برای زنان از حق طلاق سوء استفاده نشود.

سوء استفاده از حق در خانواده آثار سوء متعددی دارد. از مهمترین دلایل منع سوء استفاده از حق در حقوق اسلام، همان آثار سوئی است که بر استحکام خانواده دارد. البته این نکته را باید ذکر کرد که سوء استفاده از حق با اصل تحکیم خانواده مغایرت کامل دارد. این آثار به صورت خلاصه شامل موارد ذیل می‌باشد:

۱- اولین اثر سوئی که سوء استفاده از حق در خانواده دارد این است که قطعاً این کار موجب خشونت و ازدیاد آن در خانواده خواهد شد. بر اساس اسناد بین المللی و حقوق داخلی برخی کشورها، سوء استفاده از حقوق در موارد بسیاری می‌تواند مصداق خشونت تلقی شود.

برای مثال در لایحه «صیانت و کرامت و تامین امنیت بانوان در برابر خشونت در جمهوری اسلامی ایران» یکی از مواردی که به آن اشاره شده، مسئله سوء استفاده از حقوق ناشی از ولایت قیمومت و وصایت و سرپرستی از طریق وادار کردن به ازدواج یا طلاق است. علاوه بر آن با توجه به اینکه بسیاری از محققین در تعریف ماهیت خشونت مولفه‌های فرهنگی و عاطفی یک جامعه را دخیل می‌دانند، قطعاً بر این اساس؛ هم آنچه در فرهنگ اجتماعی جامعه ضد حق شناخته شده باشد را می‌توانیم خشونت تلقی کنیم. برای مثال؛ مصادیق نقض حق معاشرت به معروف بر اساس قاعده منطقی نقیضین هم منجر به منکر در عرف و منجر به خشونت خواهد شد. همچنین با توجه به انواع طبقه بندی خشونت به خشونت‌های رفتاری، فیزیکی، جسمی، عاطفی، کلامی، جنسی و ... سوء استفاده از حقوقی مانند حق ریاست و مدیریت خانواده می‌تواند اعضای خانواده را در ضیق روحی و روانی قرار دهد و یا سوء استفاده از حق تمکین می‌تواند در برخی موارد مصداق

خشونت‌های جنسی تلقی شود.

۲- اثر دیگری که می‌توان به آن اشاره کرد این است که سوء استفاده از حق در بسیاری از موارد می‌تواند عامل طلاق عاطفی در میان زوجین باشد. ایجاد شکاف و کدورت از اولین نتایج و اثرات سوء استفاده از حق در روابط زوجین خواهد بود، زیرا در اکثر موارد سوء استفاده از حق با توجه به عدم آگاهی افراد از محدودیت‌های اعمال حق از طرف قانونگذار، در سایه و لفاف اصل حق معتبر و با توجیه حق به جانب از طرف سوء استفاده کننده و اجبار طرف مقابل بر پذیرش آن خواهد بود و با وجود چنین شرایطی آنچه که در اثر آن بر جای خواهد ماند؛ کدورت و ناراحتی درونی است که در طول زمان و با تکرار موجب تفرق عاطفی زوجین یا یکی از آنها خواهد شد.

۳- سوء استفاده از حق عامل شبیهه و انتقاد نسبت به احکام خانواده در اسلام است. با دقت در شبهاتی که نسبت به احکام خانواده در اسلام مطرح می‌شوند و یا انتقاداتی که در مسائل حقوقی زوجین در کشورهای که حقوق آنها منبعت از حقوق اسلامی است دیده می‌شود، زیربنای برخی از این شبهات و انتقادات اصل حق یا کارکرد آن نیست، بلکه سوء استفاده از این حقوق و سوء استفاده از اختیارات داده شده از طرف قانونگذار اسلام به یکی از زوجین بخصوص زوج موجب برانگیخته شدن شبیهه و انتقاد می‌شود. این مسئله هم ضرورت توجه قانون‌گذاران نسبت به تقویت ضمانت اجرای سوء استفاده از حق و شیوه برخورد قاضی در مواجهه با آن را روشن می‌کند و هم ضرورت توجه متولیان فرهنگی و تبلیغی را نسبت به توصیه‌های جدی‌تر در جلوگیری و ممنوعیت سوء استفاده از حق می‌طلبد.

۴- چهارمین اثری که می‌توان در مورد سوء استفاده از حق در خانواده نام برد این است

از حق توسط زوج در موارد متعددی به خصوص با در نظر گرفتن شئونات شخصی و اجتماعی، زوجه می‌تواند موجب حرج زوجه را فراهم کند و با اثبات آن در دادگاه منجر به طلاق قضایی شود.

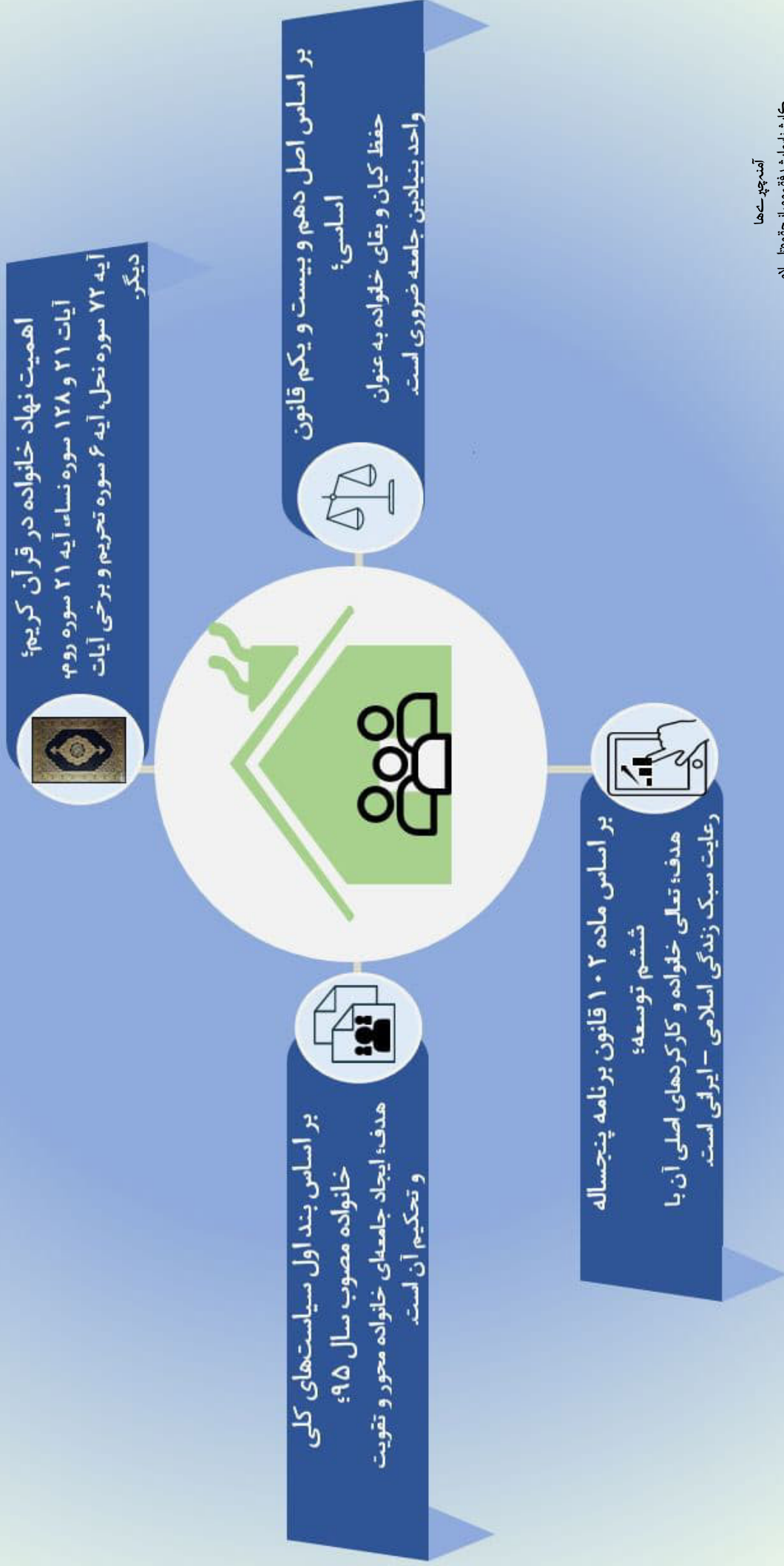
سوء استفاده از حق آثار متعدد دیگری نیز دارد ولی به دلیل اطاله کلام فقط به صورت خلاصه به آن اشاره می‌کنیم. به طور مثال سوء استفاده از حق عامل دلسردی و گسست پیوندهای عاطفی در خانواده است و یا سوء استفاده از حق عامل عدم پایبندی سایر اعضای خانواده به وظایفشان می‌باشد. در نهایت آنچه که بسیار مورد اهمیت است به خصوص در قوانین ما با حقوق و احکام اسلامی برای جلوگیری از آثار سوء متعددی که سوء استفاده از حق دارد نیازمند توجه، تحقیق و پژوهش و تبادل اطلاعات حقوقی، روانشناختی، جامعه‌شناختی، فرهنگی و تبلیغی در این زمینه هستیم. همچنین در این زمینه راه‌های جلوگیری از آن باید در میان اساتید و محققین و صاحب‌نظران کشورهای اسلامی گفت‌وگو صورت بگیرد. اینجانب به‌شخصه از محققینی که مایل به تحقیق در این موضوع مهم باشند دعوت به همکاری می‌کنم و صمیمانه یاری ایشان را در حل این معضل اجتماعی و حقوقی و دینی پاس می‌دارم. و آخر دعوانا عن الحمد لله رب العالمین

که این امر موجب دین‌گریزی و انزجار فرد مورد ظلم واقع شده خواهد شد. یکی از عواقب جدی سوء استفاده از حقوق و احکام اسلامی که به خصوص از طرف زوج نسبت به زوجه یا فرزندان در خانواده دیده می‌شود همین امر است. بر پایه همین سوء استفاده از برخی حقوق حتی در برخی روایات و احادیث نیز مورد نهی قرار گرفته است. برای مثال؛ در مضمون روایتی از امام موسی کاظم (ع) از ازدواج متعدد و مکرر بدون ضرورت زوج در صورتی که موجب بی‌اعتقادی و بدبینی اعضای خانواده نسبت به دستورات احکام اسلام می‌شود، نهی جدی صورت گرفته است.

یکی از آثار مهمی که سوء استفاده از حق در خانواده دارد قطعاً بالا رفتن آمار طلاق قضایی بر اساس قاعده لاجرح است. ما با استفاده از ادله کتاب، سنت و دلیل عقل در می‌یابیم که مصادیق حرج در مورد زوجه در امر طلاق تمثیلی است و محصور در موارد مندرج در کتب فقهی متقدمین نمی‌باشد. قانون مدنی جمهوری اسلامی ایران هم در ماده ۱۱۳۰ به این امر تصریح دارد و بعد از اینکه مثال‌ها و مصادیقی از اعسار را می‌شمارد در نهایت تصریح می‌کند که موارد مندرج در این ماده مانع از آن نیست که دادگاه در سایر مواردی که عسر و حرج زن در دادگاه احراز شود حکم طلاق صادر نماید. بر این اساس سو استفاده

خانواده محوری در ایران

آمه‌چی.سما

کارشناس ارشد فقه و مبانی حقوق اسلامی

دانشگاه الزهراء

